

ДОЛАЮЧИ ПРОСТІР І ЧАС (наукові форуми нового формату)

Наше технічно наснажене сьогодення здатне долати простір і час в усіх сферах суспільного буття, об'єднуючи в комунікативному віртуаллі не лише людей, а й ідеї, думки, плани. Тож проведення наукових конференцій і круглих столів on-line стало вже доброю традицією у світовій практиці. Такі форуми вимагають менших зусиль, матеріальних витрат, і загалом використання людського ресурсу щодо організації тут зведено до мінімуму. Головна умова й гарантія успішності віртуального наукового форуму — технічне забезпечення, якісний і швидкісний зв'язок у мережі. І бажання поділитися з колегами власними дослідницькими результатами, напрацюваннями, перспективами, не долаючи великої відстані, а перебуваючи в зручних і звичних локаціях (тобто на робочих місцях).

Саме такі мотиви активізували мовознавців Інституту української мови та Інституту мовознавства імені О.О. Потебні НАН України й українського мовно-літературного факультету ХНПУ імені Г.С. Сковороди на проведення круглого столу в режимі on-line, присвяченого науковому доробку Олександра Опанасовича Потебні — видатного харків'янина, фундатора східнослов'янського мовознавства, лінгвістичні ідеї й теоретичні концепції якого виявилися позачасовим інтелектуальним надбанням.

Професора Потебню вважають засновником Харківської філологічної школи, тож ключову інформацію про його науково-дослідницьку діяльність у сфері мовознавства підготували магістранти факультету, а представники професорсько-викладацького складу кафедри української мови (О.А. Олексенко) та кафедри українознавства і лінгводидактики (О.О. Маленко) наголосили на актуальності теоретичних передбачень видатного вченого й прокоментували тенденцію сучасної лінгвістики до нового осмислення основних концепцій і положень Потебні.

Науковці Інституту української мови НАН України, зокрема відділу стилістики та культури мови (завідувач відділу — проф. С.Я. Єрмоленко, старші наукові співробітники Н.О. Мех, С.П. Бирик, Г.М. Сюта, Т.А. Коць) взяли жваву участь в on-line обговоренні нагальних питань сучасної лінгвістики в аспекті потєбнянських теорій. Проблема мови й етносу з часів Гумбольдта й Потебні до сьогодні перебуває в науковому активі, що спонукає мовознавців віднаходити нові й нові аргументи на підтвердження ідей великих попередників.

«Без мови немає народу — цей вислів з часів О. Потебні став для нас аксіоматичним, — зазначила С.Я. Єрмоленко, — усе, що створює народ, знаходить своє відображення в мові. Оскільки мова невід'ємна від мислення, тож у вивченні особливостей того чи того етносу важливим є встановлення архетипів мислення, вербалізованих у мові, у її різних часових видозмінах. Виконуючи роль комунікативного, інформативного засобу, мова для кожного конкретного етносу виступає також об'єктом саморефлексії».

Ця саморефлексія торкається й наукового осмислення та опису національної мови в її ситуативних, функційних виявах. Питання усної літературної мови в українському повсякденні — дослідницька царина С.П. Бирик, яка екстраполює співвідношення між поняттями *мова* та *мислення* в комунікативно-стильовий контекст, обґрунтовуючи підхід до розуміння мови як системи особливих сфер, дискурсів, тобто органічного співвіднесення ситуації, обставини й мови. «У повсякденно-практичному мовомисленнєвому процесі переважає тенденція до певного розлому, розриву між мовою і мисленням, до діалогізму й налаштування на співрозмовника», — прокоментувала дослідниця.

Полемічним на сьогодні є питання мовної норми, тож свої напрацювання в цій важливій сфері презентувала Т.А. Коць, визначивши екстра- та інтралінгвальні чинники, що впливають на сучасні процеси внормування української мови.

Цікавим аспектом мовознавчих досліджень сьогодні є лінгвопоетична інтерпретація художнього тексту, виявлення механізмів його формально-змістової синергії й цілісності, естетичної вартості. Ці аспекти, зокрема лінгвістичний феномен інтертекстуальності, яка в умовах сучасного текстотворення стає основою реалізації авторського наміру й творення щоразу нових сенсів, становлять коло наукових досліджень Г.М. Сюті. Особливо значущою для магістрантів нашого університету є тема вивчення творчої спадщини Г.С. Сковороди, тож напрацювання Н.О. Мех в дослідженні основних концептів його духовного логосу, втіленого в літературних й філософських текстах, особливо зацікавили аудиторію.

Професор В.М. Брицин (заступник директора Інституту мовознавства імені О.О. Потебні) підбив підсумки роботи круглого столу, наголосивши на важливості наукових обговорень у студентському середовищі актуальних для українського сьогодні мовних проблем, й окреслив нові перспективи для наукового on-line спілкування.

На черзі засідання круглого столу, присвяченого мовознавчому й літературознавчому доробку професора Юрія Шевельова.

Маленко Олена Олегівна — доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства і лінгводидактики, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна, 61168, м. Харків, вул. Валентинівська, 2.

E-mail: malena-o@yandex.ua

<https://orcid.org/0000-0003-4753-0036>

Malenko Olena Olehivna — Doctor of Philology, Professor, Head of the Ukrainian Studies and Applied Linguistics Department, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine, 61168, Kharkiv, Valentynivska Str., 2.